

Liite: ALUETALouden HUOMIOIMINEN ESSOTEN HANKINNOISSA

1. HANKINTOJEN NYKYTILA

Hankinnoilla on merkittävä asema Essoten määrärahojen käytön näkökulmasta. Palvelujen ostot sekä aineet, tarvikkeet ja tavarat muodostavat n. 46-47 % Essoten käyttötalouden menoista.

Tuloslaskelma	Tp 2018	Tp 2019	Tp 2020	Tp 2021
PALVELUIDEN OSTOT	-138 157 666	-143 404 703	-144 084 850	-161 916 118
Osuus toimintakuluista	37,30 %	37,20 %	36,70 %	36,40 %
Essoten alueen yritysten osuus			20 %	
Etelä-Savon alueen yritysten osuus			30 %	
AINEET, TARV. JA TAVARAT	-33 090 751	-33 914 222	-35 729 066	-39 071 170
Osuus toimintakuluista	8,90 %	8,80 %	9,10 %	8,80 %
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-370 287 541	-385 689 420	-393 077 957	-444 598 895

Taulukossa yrityksen paikallisuus on huomioitu kotipaikan suhteen. Paikallisuutta voidaan arvioida myös laajemmin sen suhteen, onko yrityksellä toimipistettä Essoten alueella. Tällöin yrityksellä on kuitenkin paikallista elinvoimavaikutusta mm työllistämisen näkökulmasta. Kirjanpitodata ei myöskään huomioi paikallista alihankintaa.

2. PERIAATTEET ALUETALouden HUOMIOIMISESSA HANKINNOISSA

Hankintojen aluetaloudellisen vaikuttavuuden parantamiseksi noudatetaan seuraavia periaatteita:

- Hankintojen valmistelussa käytetään ennakkovaikutusten arviointilistaa, jolla huomioidaan mm. aluetaloudelliset vaikutukset sekä työllistäminen. Vaikutusten arviointi tehdään vähintään aina hankintalain mukaisissa kilpailutuksissa.
- Pienhankintojen kilpailutus voidaan suorittaa rajoitetusti paikallisten yritysten kesken. Rajoitetun menettelyn käytön edellytyksenä on, että paikkakunnalla on tarjolla tilaajan tarpeisiin soveltuvaa palvelua tai tuotetta sekä aitoa kilpailua. Arviointi tehdään kaikissa pienhankinnoissa.
- Pienhankinnoissa pyritään sallimaan alihankinta
- Tehostetaan Essoten ja yrittäjien välistä yhteydenpitoa monipuolisella markkinavuoropuhelulla.
- Hankintojen yksikkökokoja ei kasvateta tarpeettomasti. Hankinnat toteutetaan jaettuna tai osatarjoukset sallittuina, ellei siitä aiheudu perusteltujen syiden vuoksi olennaista haittaa.
- Tarjoajalle asettavien vähimmäisvaatimusten asettamisessa käytetään harkintaa, jolla turvataan hankinnan laatu ja toimitusvarmuus, mutta ei tarpeettomasti rajoiteta kilpailuun osallistumismahdollisuuksia.

3. TYÖLLISTÄMINEN OSANA ALUETALouden TUKEMISTA

Hankinnoilla työllistämällä tarkoitetaan, että tarjouspyyntöön tai hankintasopimukseen liitetään työllistämistä koskeva ehto. Yleensä työllistämisehdossa edellytetään, että valittu sopimuskumppani työllistää sopimuskauden aikana vaikeassa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä, pitkäaikaistyöttömiä, osatyökykyisiä tai työuraansa aloittelevia nuoria.

Kun työllistämisehdon soveltuvuutta määritetään, on huomioon hyvä ottaa (Hankintakeino/Motiva):

- Mikä on hankinnan arvo?
- Mikä on hankinnan kesto?
- Mitä työtehtäviä voisi sisältää ja mikä on kohderyhmä/halutaanko kohdentaa?
- Miltä näyttää alueellinen työmarkkinatilanne?

Mikäli työllistämisehtoa käytetään, on usein välttämätöntä markkinavuoropuhelun käynnistäminen tarjoajien kanssa, jotta markkinatilanne voidaan huomioida ja arvioida ylipäättänsä työllistämisehdon käytettävyyttä hankinnassa. Työllistämisehdon käytöllä voidaan myös vääristää markkinoiden toimintaa ja asettaa yritykset myös eriarvoiseen asemaan keskenään.

Työllistämisehtoa käytettäessä on hyvä määrittää seuraavat ehdot tarjouspyyntöön (Hankintakeino/Motiva):

- Mitä ehto koskee: palkkasuhteeseen työllistämistä, oppisopimusta, työkokeilua, työssäoppimista vai työharjoittelua.
- Työllistettävien määrä tai %-osuus hankinnan kokonaisarvosta/kohteen töiden henkilövahvuudesta, jota käytetään työllistämiseen.
- Työllistettävä kohderyhmä, jota velvoite koskee: nuoret, pitkäaikaistyöttömät, maahanmuuttajat, vammaiset tai osatyökykyiset ja miten nämä määritetään.
- Aikajana työllistämisen toteutukseen ja työsopimuksen pituuteen. -
- Mikä on työllistämisen prosessin kulku, työllisyyspalveluiden rooli ja palveluntuottajan vastuu.
- Työllistämisehdon seuranta sopimuskauden aikana.
- Mahdollinen työllistämisehdon täyttämättä jättämisestä koituva sanktio.
- Mahdollisuutena on myös sallia useita eri toteutustapoja tai määritellä työllistämisehto rahallisena arvona.

- vaatimalla hankinnan kohteelta ympäristömerkkiä
- käyttämällä ympäristömerkkiä vertailuperusteena
- vaatimalla vain osaa ympäristömerkinnän vaatimuksista
- tietolähteenä omien ympäristökriteerien määrittelemiseen

Energiatehokkuuden ja ympäristönäkökulmien huomioimisessa voidaan käyttää apuna seuraavaa materiaalia

- Motivan kestävin julkisten hankintojen tietopankki
https://www.motiva.fi/julkinen_sektori/kestavat_julkiset_hankinnat/tietopankki
- EU-julkaisemat Green Public Procurement-kriteerit (GPP)
https://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm

Kuljetusten ja liikennekaluston hankinta

Laki ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimuksista määrittää ehdot, joiden mukaan kuljetuksia ja liikennekalustoa tulee hankkia. Lakia sovelletaan 2.8.2021 jälkeen tehtyihin kilpailutuksiin. Laki koskee seuraavia osa-alueita:

- ajoneuvohankinnat, joiden arvo vastaa vähintään hankintasäätelyn EU-kynnysarvoja. Ajoneuvohankinnalla tarkoitetaan ajoneuvon ostoa, vuokrausta, leasingia tai osamaksukauppaa.
- Palveluhankinnat
 - o joukkoliikennepalvelut
 - o matkustajien erikoismaantiekuljetukset
 - o tilausmatkustajaliikenteen palvelut
 - o jätteiden keruupalvelut
 - o paketti- ja postikuljetuspalvelut

Laissa määritetään, kuinka suuri osuus tulee olla puhtailla ajoneuvoilla.

Laissa ajoneuvot ovat jaettu kahteen luokkaan:

- 1. Henkilöautojen ja kevyiden hyötyajoneuvojen** (ajoneuvoluokat M1, M2 ja N1) luokkaan kuuluvat henkilö- ja pakettiautot sekä kevyet linja-autot. Niissä puhtaan ajoneuvon käyttövoimaksi lasketaan vain sähkö, vety tai ensimmäisellä hankinta-ajanjaksolla myös vähäpäästöinen polttomoottori eli käytännössä päästörajan alittava lataushybridi. Ensimmäisen hankinta-ajanjakson vaatimus on, että CO₂-päästö saa olla enintään 50 g/km (WLTP) ja RDE-mittauksen mukainen pakokaasupäästö enintään 80 % sallitusta. Tarjouspyyntöön on tarpeen kirjata myös RDE-päästörajavaatimus.
- 2. Kuorma-autoissa** (N2, N3) **ja linja-autoissa** (M3-luokan alaluokat I ja A) puhtaaksi ajoneuvoksi hyväksytään uusiutuvaa dieseliä, maakaasua, biokaasua, vetyä tai sähköä käyttävä auto. Nestemäinen polttoaine ei tällöin saa sisältää lainkaan fossiilista polttoainetta.

Essoten osalta laki määrittää seuraavat vähimmäisrajat puhtaiden ajoneuvojen osuudelle ensimmäiselle hankinta-ajanjaksolla 2.8.2021-31.12.2025:

- Henkilöautot ja kevyet hyötyajoneuvot (M1, M2, N1) 20 %
- Kuorma-autot (N2, N3) 0 %